

HÄMEENLINNAN / JANAKKALAN KANKAISTENJÄRVEN PESIMÄLINNUSTOSELVITYS 2017

Kankaistenjärven pesimälinnustoraportti 8.9.2017

Tekijät: Kanta-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry.

Ari Lehtinen

Kansikuva: Kalalokki (Petri Hirva)

JOHDANTO

Vanajavesikeskus tilasi keväällä 2017 Hämeenlinnan/Janakkalan Kankaistenjärven pesimälinnustoselvityksen. Selvitys kuuluu PAKKA-järvikunnostushankkeen kohteen esiselvityksiin, joita voidaan käyttää myöhemmin mahdollisten toimenpiteiden suunnittelussa ja kohdentamisessa. Kankaistenjärven osalta hankkeessa ovat yhteistyökumppaneina Kankaistenjärven suojeluyhdistys ry Vanajavesikeskuksen kanssa.

Kanta-Hämeen lintutieteellisen yhdistyksen puolesta maastoinventoinneista sekä raportoinnista vastasi Ari Lehtinen.

PESIMÄLINNUSTOLASKENNAT JA MENETELMÄT

Kankaistenjärven pesimälinnustokartoitus suoritettiin viidellä erillisellä koko kohteen kattaneella veneellä suoritettulla kiertolaskennalla. Laskennoissa kohde kierrettiin mahdollisimman lähellä rantaviivaa ja selällä levähtäneet linnut laskettiin joko veneestä tai noustiin maihin tähyttämään. Kiertolaskennat suoritettiin 1.5., 13.5., 24.5., 7.6. ja 28.6. Käytössä oli Seppo Alkulan soutuvene ja siinä apuna laskijan oma sähköperämoottori, jonka avulla pystyy kulkemaan hitaasti koko ajan eteenpäin tähyttäen. Apuna oli myös Eija Kettinen, joka pahimmissa kivikkoisissa kohdissa souti venettä, jolloin inventoija pystyi koko ajan tähyttämään. Lisäksi noustiin useissa rakentamattoman rannan kohdissa maihin ja inventoitiin myös ranta-alueen linnustoa ja tehtiin tiettyjä tarkastuksia pesintöjen osalta. Rantavyöhykkeen linnusto oli varsin hyvin havaittavissa veneestä ja pesimälintujen reviirit ilmenivät mm. koiraiden laulusta reviirillä.

Laskentojen lisäksi tarkastettiin myös valtakunnalliseen Tiira-järjestelmään mahdolliset muiden tekemät ja sinne tallentamat tiedot.

KEVÄÄN JA ALKUKESÄN 2017 SÄÄSTÄ

Huhti-, touko- ja kesäkuu olivat selvästi keskimääräisiä kylmempiä. Varsinkin yölämpötilat alkoivat nousta plusasteiden puolelle vasta toukokuun lopulla. Myös sateisia päiviä oli paljon, hellepäiviä ei yhtään. Tämä aiheutti sen, että monien lintulajien pesinnät ja muninnan aloitus tapahtui n. 2 viikkoa normaalia myöhemmin ja monien vesi- ja lokkilintujen pesintöjen epäonnistumisen syynä saattoi olla liian kylmät säät. Myös monien varpuslintujen poikueet jäivät pieniksi koska sopivaa hyönteisravintoa oli vähän tarjolla kesäkuun alussa, jolloin on kriittinen hetki poikueiden ruokinnassa.

LASKENTOJEN TULOKSET TODETUN PESIMÄLINNUSTON OSALTA

Seuraavassa taulukossa on esitetty vuoden 2017 laskentojen tulokset pesimälajiston osalta sekä valmiiksi havaintojen pohjalta tehty parimääräarvio. Kaikkein yleisimpien varpuslintujen osalta pesivien parien määrästä on annettu parimääräarvio, jonka väliin pesivän kannan suuruus laskenta-alueella asettuu. Taulukon otsakkeen "Status" alla on mainittu, kuuluuko laji Euroopan

Unionin lintudirektiivin liitteen la lajeihin (Dir) ja mikä on lajin Suomen lajien uhanalaisuusarvioinnissa 2015 esitetty uhanalaisuusluokka (NT/VU/EN/CR). Uhanalaisuusluokat on selvitetty erikseen tämän raportin lopussa (liite 2).

Alkuperäiset havainnot laskennoittain käyvät ilmi liitteenä (liite 1) olevasta Exel-taulukosta.

<u>LAJI</u>	<u>STATUS</u>	<u>PARIMÄÄRÄ</u>	<u>MUUTA</u>
Laulujoutsen	Dir	1	vain 1 poikanen
Haapana	VU	1-2	ei poikuehavaintoa
Tavi		2-3	5 pull
Sinisorsa		6-8	11+6+9+7 pull
Telkkä		7-10	5+7+1+6 pull
Tukkakoskelo	EN	2	9 pull
Isokoskelo	VU	5-6	7+4+7 pull
Pyy	Dir	1	Raisumäenlahti
Kuikka	Dir	4	1+1 pull; runs. levähtäviä
Hiirihaukka	VU	1	Kalliomäki
Nuolihaukka		2	Kivikarinniemi ja Kallioaho
Metsäviklo		1-2	
Rantasipi		5-7	4 pull
Naurulokki	VU	1	ei poikasia
Kalalokki		34	vain 3 pull !?
Selkälokki	EN	2	ei poikasia, haudonta alkoi
Kalatiira	Dir	5-8	ei poikasia
Sepelkyyhky		6-8	
Käki		1-2	
Käenpiika		1	
Harmaapäätikka	Dir	2	
Palokärki	Dir	2	
Käpytikka		3	heikko pesintävuosi !
Metsäkirvinen		5-8	

Västäräkki		8-10	15 juv (28.6.)
Peukaloinen		1	
Rautiainen		5	
Punarinta		12-18	
Leppälintu		3	
Mustarastas		4-6	
Räkättirastas		25-30	
Laulurastas		4-6	
Punakylkirastas		10-15	
Hernekerttu		4-5	
Sirittäjä		1	
Tiltalti		2	
Pajulintu		20-40	
Harmaasieppo		4-5	
Kirjosieppo		10-12	lähinnä mökkien pihossa
Kuusitiainen		2	
Sinitiainen		8-10	lähinnä mökkien pihossa
Talitiainen		10-15	lähinnä mökkien pihossa
Närhi		1	
Harakka		2	
Varis		5-6	
Korppi		2	
Kottarainen		2	3 juv lennossa 24.5.
Peippo		20-35	
Viherpeippo	VU	4-5	5 juv lennossa 24.5.
Punatulkku	VU	1	
Keltasirkku		1	

KOMMENTTEJA ERÄISTÄ PESIMÄLAJEISTA

Laulujoutsen pesi Kivikarin kärjessä. Hautova naaras oli aika arka ja poistui pesältään nähdessään esim. verkkoja kokemaan soutavan kalastajan lahdella. Poikasia havaittiin 14.6. 3 yksilöä (Juha Kallasmaan ilmoitus), mutta inventoinnissa 28.6. enää yksi poikanen seurasi emolintuja. Poikasten kuolinsyy jäi epäselväksi.

Tukkakoskelo on käynyt hyvin harvinaiseksi pesimälajiksi. Kaksi paria pesivänä joista ainakin toinen sai 9m poikasta.

Kuikka on Kankaistenjärven tyyppilintu. Niitä pesi järvellä 4 paria, joista ainakin kaksi sai poikasia, 1+1. Kuikat käyttävät Kankaistenjärveä ravinnonhakukohteena ja muutonaikaisena levähdyspaikkana. Esim. 13.5. havaittiin 18 ja 7.6. yhteensä 24 paikallista kuikkaa järvellä.

Naurulokkeja havaittiin vain yksi reviirillä ollut pari joka kuitenkin ei saanut poikasia.

Kalalokki on Kankaistenjärven runsain pesimälaji. Jotain outoa kuitenkin tapahtui kesällä 2017 sillä vain 3 poikasta kuoriutui yhdeltä ainoalta pesältä. 24.5. havaittiin 34 ja 7.6. 32 hautovaa kalalokkia pesällään. 28.6. laskennan yhteydessä todettiin pesinnät tuhoutuneeksi ja vain 50 vanhaa lintua paikalla. Suurin osa pesivistä kalalokeista keskittyi Kankaistenjärven länsirannalle, Niemelän tilan ja Silkansaaren väliselle alueelle, jossa mökkitiheyskin on suurimmillaan. Lisäksi Tiheenkärjen pohjoispuolen karikkoalueella pesi muutaman parin keskittymä. Muut olivat yksittäispareja.

Syitä näin totaaliseen pesintöjen epäonnistumiseen voidaan vain arvailla. Yksi syy voi löytyä kesäkuun alun erittäin kylmistä säistä. Pesäpoikasvaiheessa yöt olivat kylmiä ja päivät usein sateisia. Toinen voi olla pesärosvojen aiheuttama tuho. Lähinnä villiminkki ja varis tulevat tässä kysymykseen. Kolmas syy voi olla ihmisen oma toiminta. Mökkiläiset saapuvat mökeilleen kesäkuun alussa, nyt viikonloppu osui ajalle 10.-11.6. Kun huomataan pesiään äänekkäästi puolustavat lokit omalla tontilla tai laiturin päässä olevalla kivellä tulee helposti mieleen poistaa häiriötekijä. Tätä on tapahtunut muuallakin. Todennäköisesti pesintöjen näin täydellisen tuhoutumisen syy on näiden kaikkien yhdistelmä.

Pesivien kalalokkien lisäksi toukokuun puolivälistä kesäkuun puoliväliin järvellä viihtyi noin 50 pesimätöntä kalalokkia ravinnonhaussa.

Selkälokki on erittäin uhanalainen laji, joka pesii Kanta-Hämeessä enää muutamalla kohteella. Kankaistenjärvelläkin sitä takavuosina 1980-1990 luvuilla pesi vielä useita pareja, parhaimmillaan esim. Paroninsaaressa Toivaanlahdella 8 paria (suull. ilm. Seppo Alkula). Kesällä 2017 pesinnän aloitti 2 paria, toinen Paroninsaaressa ja toinen isolla vesikivellä aivan järven luoteiskulmauksessa. Kumpikin pesintä keskeytyi haudontavaiheessa ja poikasia ei tullut ja emolinnut katosivat järveltä. Kyseiset pesät eivät sijainneet mökkien välittömässä läheisyydessä, joten ihmisen häirintä epätodennäköistä.

Kalatiira kuuluu EU:n lintudirektiivin lajeihin. Usein se pesii matalilla luodoilla pienissä tai suuremmissakin kolonioissa. Kankaistenjärvellä linnut kyhäsivät pesiään taas yksittäispareina vesikiville. Yhdenkään pesintä ei onnistunut kesällä 2017 ja poikasia tai nuoria lintuja ei näkynyt. Sama epäonni pesinnöissä kuin muillakin loppilinnuilla.

MUITA MIELENKIINTOISIA HAVAINTOJA

Sisämaassa nykyään hyvin harvinaisena tavattava isolokki (Larus hyperboreus) havaittiin 13.5. järvellä muuttavana koilliseen 4 harmaalokin kanssa. Iltään lintu oli 2kv eli syntynyt 2016. Erittäin todennäköisesti sama yksilö havaittiin tuntia aikaisemmin Riihimäen Sammalistonsuolla muuttavana koilliseen pienen harmaalokkiparven mukana.

Muuttava 8 punakuirin parvi havaittiin 13.5. ja samana päivänä 5 pikkukuovin muuttoparvi matkalla pohjoiseen.

LINNUSTON SEURANTA JATKOSSA

Kankaistenjärven lokkilinnuston pesimämenestystä olisi syytä seurata jatkossa, jotta pystyttäisiin selvittämään syyt vuoden 2017 erittäin heikkoon poikastuotantoon. Mikäli alueelta löytyy kuolleita lokkilintuja tulisi ne toimittaa Eviraan kuolinsyyn tutkimiseksi ja varmistaa, että alueella ei ole vallalla jotain lokkilintuihin tarttuvia tauteja.

KÄYTETTYJEN LYHENTEIDEN SELITYKSET

Liikkuminen:	p = paikallinen, m = muuttava
Linnun ikä:	1kv = samana vuonna syntynyt, 2kv = edellisenä vuonna syntynyt
Linnun puku:	pull = untuvapoikanen, juv = nuori, 1. täydellinen puku, ad = vanha
Linnun sukupuoli:	k = koiras, n = naaras, 1/1 = koiras-/naaraspukuinen
Ääntely:	Ä = laulua tai reviiriääntelyä, ä = muuta ääntelyä, esim. varoittelua
Muita:	var = varoiteleva, rev = reviiri, pysrev = pysyvä reviiri

KIRJALLISUUS JA VIITTEET

Koskimies P. 1994: Linnuston seuranta ympäristöhallinnon hankkeissa. Ohjeet alueelliseen seurantaan. -Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja – sarja B18

Gustafsson E., Suoranta A. : Pesivien vesi- ja rantalintujen laskentaohjeet; UKULI 1/2006/Turun lintutieteellinen yhdistys ry.

Tiainen J. Mikkola-Roos M., Below A., Jukarainen A., Lehtikoinen A., Lehtiniemi T., Pessa J., Rajasärkkä A., Rintala J., Sirkiä P., Valkama J. 2016: Suomen lajien uhanalaisuus 2015 – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus

LIITTEET

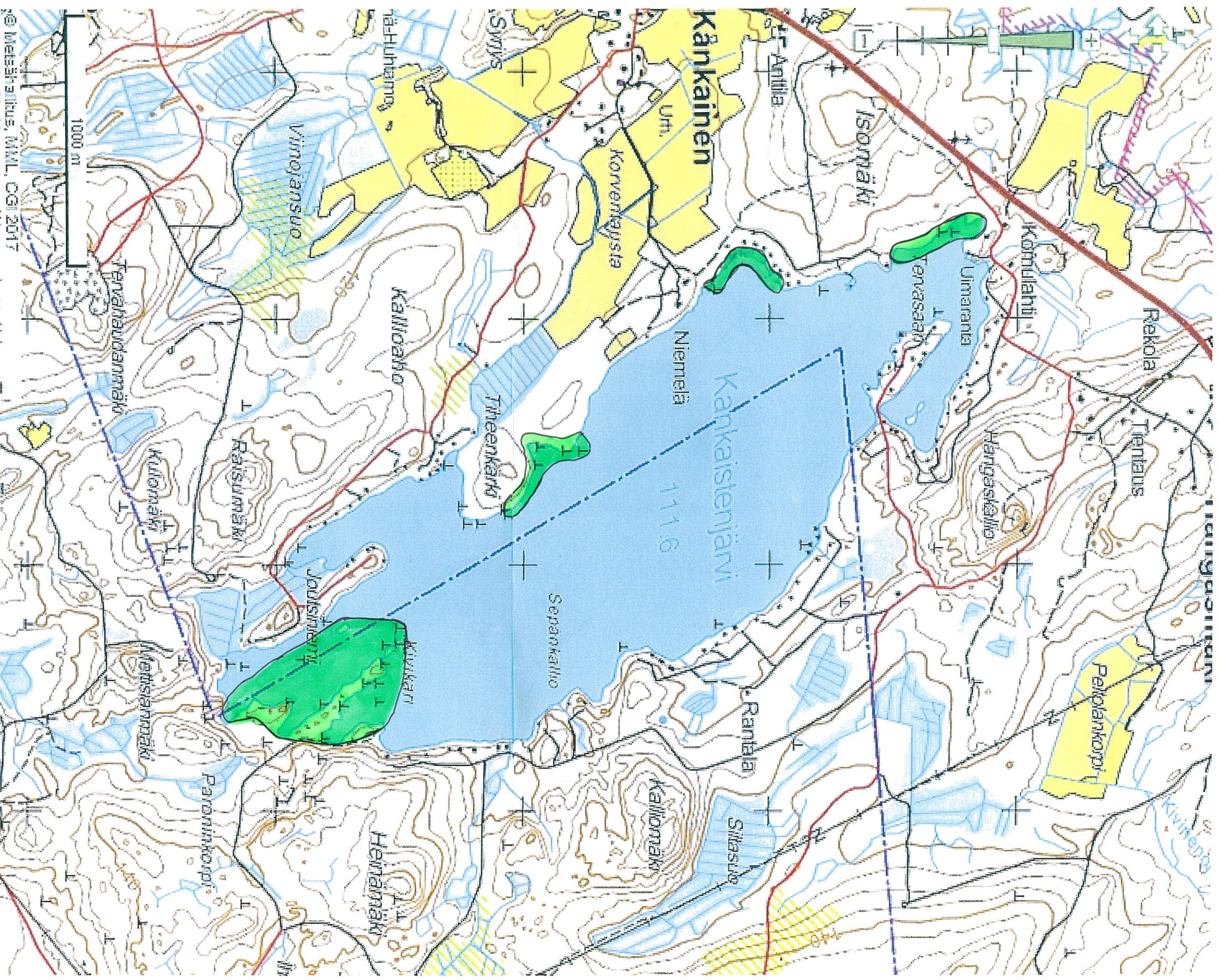
Liite 1 Alkuperäiset havainnot Exel-taulukossa

Liite 2 Suomen lintujen uhanalaisuusluokitus

Karttaliite 1 Linnustollisesti arvokkaimmat ranta-alueet

Karttaliite 2 Tiettyjen lajien pesäpaikat/reviirit

● = Linnustollisesti arvokkaimmat ranta-alueet

